

2 οικονομία

Τα συμπεράσματα του περιφερειακού συνεδρίου του Muhanna Foundation

Η κρίση στις συντάξεις

Επίκαιρο όσο ποτέ άλλοτε. Η τρέχουσα κρίση ανέδειξε τα προβλήματα και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα συνταξιοδοτικά ταμεία και τα μέλη τους, τόσο του σήμερα όσο και του αύριο.

Του Δημήτρη Γεωργιάδη

Πόσο όμως επηρέασε το σκηνικό η τρέχουσα κρίση; Αυτό ήταν το θέμα του 15ου περιφερειακού συνέδριου "Pensions in Crisis", που οργάνωσε το Muhanna Foundation σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Για τα αποτελέσματα του συνεδρίου, που τελούσε υπό την αιγίδα του Πρόεδρου της Δημοκρατίας, Δημήτρη Χριστόφια, μίλησε στον "Π" ο Γιώργος Ψαράς, διευθύνων αναλογιστής της Muhanna Actuarial Services. Στο συνέδριο συμμετείχαν 50 οργανισμοί -κυρίως διαχείρισης συνταξιοδοτικών ταμείων- από 23 χώρες. Μεταξύ τους διαχειριζόνταν κεφάλαια 173 δις δολαρίων που δείχνει το μεγάλο ενδιαφέρον για το θέμα αλλά και το βαθμό επιτυχίας του συνεδρίου.

"Pensions in Crisis". Όταν κάποιος σχεδιάζει ένα συνταξιοδοτικό σύστημα γνωρίζει εκ των προτέρων ότι η οικονομία ακολουθεί μια κυκλική πορεία. Μήπως η τρέχουσα κρίση ξέφυγε από τα όρια του κύκλου και πράγματι επηρεάζει τη λειτουργία των συνταξιοδοτικών ταμείων;

Υπήρξαν διάφορες απόψεις για το θέμα της οικονομικής κρίσης, από πολύ απαισιόδοξες μέχρι και αισιόδοξες. Αισιόδοξη άποψη εξέφρασε ο υπουργός Οικονομικών, κ. Χαρίλαος Σταυράκης, ο οποίος, καταθέτοντας πρόσφατα στοιχεία της οικονομίας της Κύπρου, πιστεύει ότι η οικονομική ανάκαμψη θα επέλθει σύντομα. Απαισιό-

Στιγμιότυπα από το συνέδριο «Pensions in Crisis».

δοξη άποψη εκφράστηκε από τον κ. Jamil Baz, σύμβουλο επενδύσεων της GLG Partners, ο οποίος με στοιχεία από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής,

υποστήριξε ότι ήδη οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι δραματικές και ίσως ανεπανόρθωτες για μερικά ταμεία. Όλοι οι ομιλητές συμφώνησαν

ότι η τρέχουσα κρίση ξέφυγε από τα όρια, αφού δημιουργήθηκε κατά κύριο λόγο από την ανθρώπινη πλεονεξία κυρίως των επενδυτικών αλλά και των τραπεζικών ιδρυμάτων και ίσως μερικών συμβούλων επενδύσεων.

Ποιες λοιπόν οι άμεσες επιπτώσεις (στους συνταξιούχους του σήμερα και των επόμενων 5 χρόνων) και ποιες οι πιο μακροπρόθεσμες (σχεδιασμός, λειτουργία φιλοσοφία των ταμείων) - όπως συζητήθηκαν στο συνέδριο;

Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στους συνταξιούχους εξαρτάται από το συνταξιοδοτικό σχέδιο. Στα σχέδια καθορισμένου ωφελήματος, τα δικαιώματα των μελών είναι εξασφαλισμένα αφού είναι δεδομένα ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα των επενδύσεων. Τυχόν αλλαγές στα σχέδια αυτά, επηρεάζουν συνήθως τα νέα μέλη των σχεδίων. Στην περίπτωση όμως των σχεδίων καθορισμένης εισφοράς, το επενδυτικό ρίσκο αναλαμβάνεται από το μέλος και οι επιπτώσεις από τα πρόσφατα γεγονότα θα είναι άμεσες στους συνταξιούχους των επόμενων χρόνων. Άμεσες και πολύ πιθανόν και ανεπανόρθωτες.

Στο συνέδριο παρευρέθηκαν εκπρόσωποι ταμείων, (κυβερνητικών και επαγγελματικών) από χώρες με διαφορετικές κουλτούρες και επίπεδα οικονομίας. Πόσο διαφοροποιείται η προσέγγισή τους ή ακόμη και οι στόχοι τους όσον αφορά τις συντάξεις;

Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν οι εμπειρίες εκπροσώπων από ταμεία κοινωνικών ασφαλίσεων και σχέδια συντάξεων της Σαουδικής Αραβίας, του Ομάν, της Κύπρου, της Ελλάδας και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Τα σχέδια στις χώρες αυτές παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές σχετικά με το συνταξιοδοτικό ωφέλημα που προσφέρουν. Στη Σαουδική Αραβία και στο Ομάν, τα συνταξιοδοτικά ωφέληματα των ταμείων είναι υψηλά και αποτελούν τη μόνη πηγή συνταξιοδοτικών ωφελημάτων για τα μέλη. Σε αντίθε-

ση, τα σχέδια κοινωνικής ασφάλισης των άλλων χωρών προσφέρουν ασφάλιση πρώτου πυλώνα και επιπλέον ωφελήματα προσφέρονται από άλλα συμπληρωματικά σχέδια. Η άλλη σημαντική διαφορά των σχεδίων είναι η επιρροή της γήρανσης του πληθυσμού. Στις περιπτώσεις του Ομάν και της Σαουδικής Αραβίας, ο ασφαλισμένος πληθυσμός είναι νεαρός και οι γεννήσεις, αν και ακολουθούν πτωτική τάση, είναι ακόμη σε υψηλότερα επίπεδα. Όσον αφορά τη γενική προσέγγιση των ταμείων, αξίζει να σημειώσουμε το παράδειγμα του Ομάν, το οποίο αν και νέο ταμείο (ιδρύθηκε το 1992) προχώρησε σε παραμετρικές αλλαγές για εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ταμείου. Το σχέδιο του Ομάν είναι σχέδιο καθορισμένου ωφελήματος και αντιμετώπιζε το πρόβλημα της ανισότητας των εισφορών και των ωφελημάτων. Για περιορισμό της ανισότητας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας, προχώρησε σε αύξηση των εισφορών, επέβαλε περιορισμούς στην ηλικία πρόωρης αφυπηρέτησης, καθώς και αναλογιστικές μειώσεις στην πρόωρη σύνταξη. Επίσης η σύνταξη βασίζεται στον μέσο όρο των τελευταίων 5 ετήσιων μισθών πριν την αφυπηρέτηση και όχι στον τελευταίο μισθό που ίσχυε. Γενικά στα συνταξιοδοτικά συστήματα υπήρχαν πιέσεις και πριν την παρούσα οικονομική κρίση. Οι χώρες που προχώρησαν σε παραμετρική αναμόρφωση του συστήματός τους έγκαιρα θα έχουν και τις λιγότερες επιπτώσεις. Οι χώρες που βάσισαν την αναμόρφωση του συστήματός τους κατά κύριο λόγο μόνο στη δημιουργία σχεδίων καθορισμένης εισφοράς, αναμένεται ότι θα έχουν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις από την κρίση. Έτσι είναι αναγκαίο η αναμόρφωση του οποιουδήποτε συστήματος συντάξεων ή κοινωνικής ασφάλισης να γίνεται το συντομότερο δυνατό, με γνώμονα τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των συστημάτων αυτών. Έγινε επίσης ξεκάθαρο από τις παρουσιάσεις ότι κανένα σύστημα δεν πρέπει να βασίζεται σε μόνο ένα πυλώνα προσφοράς σύνταξης.

των πιθανότατα σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Χρίστος Καλογέρης: Διευθυντής Marfin - CLR

Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην κατανομή - διασπορά των κεφαλαίων των συνταξιοδοτικών ταμείων και όχι τόσο στις αναμενόμενες αποδόσεις. Οι πληροφορίες κινούνται τόσο γρήγορα και ο ανταγωνισμός είναι τόσο μεγάλος που δύσκολα αποκτά κάποιος πλεονέκτημα όταν επικεντρώνεται απλά στην αναζήτηση υψηλών αποδόσεων. Κάλεσε τους συνέδρους να μην δοκιμάσουν "να πλοηγήσουν χωρίς να έχουν κάποιο χάρτη". Η ορθή κατανομή του χαρτοφυλακίου θα πρέπει να γίνεται τόσο εντός όσο και μεταξύ των διαφόρων επενδυτικών κλάσεων.

Abdulaziz Alzaid: Βοηθός διοικητής επενδύσεων GOSI - Σαουδική Αραβία

Ο Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης της Σαουδικής Αραβίας (GOSI), έχει ετοιμάσει ένα Στρατηγικό Σχέδιο Κατανομής Περιουσιακών Στοιχείων. Επιβλέπεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και την Επενδυτική Επιτροπή. Ετοιμάστηκαν 3 σχέδια - επενδυτικά τμήματα: Χρηματοοικονομικών, Ακινήτων και Εξέτασης των Επενδύσεων.

Έχουν καθιερωθεί ξεκάθαροι στρατηγικοί στόχοι και μέθοδοι εφαρμογής όπως και αξιολογήσής τους. Υπάρχει ένα στόχος απόδοσης, αλλά και ξεκάθαρες οδηγίες για τον επενδυτικό κίνδυνο και τη διασπορά του μεταξύ των διαφόρων τύπων επενδύσεων, εντός και εκτός της χώρας.

Δρ Ζαφίρης Τζανάτος: Οικονομολόγος. Διετέλεσε σύμβουλος του γενικού διευθυντή της Διεθνούς Τράπεζας.

Υποστήριξε ότι τα ενυπόθηκα δάνεια χαμηλής εξασφάλισης ήταν το αποτέλεσμα και όχι η αιτία της κρίσης. Οι βασικές αιτίες της κρίσης ήταν:

* Η υπερβολική πίστη στη δυνατότητα των ελεύθερων (μη εποπτευόμενων) αγορών.

* Η υπερβολική βαρύτητα στα επιτόκια - extreme monetarism και

* Η υπερβολική πολιτική πίεση για την αποφυγή βραχυπρόθεσμων υφέσεων μέσω υπερδανεισμού και μειώσεις φορολογιών ειδικά των υψηλά αμειβόμενων. Αποδίδει την κρίση στις λανθασμένες ιδεολογίες λίγων αλλά με σημαντική επιρροή ατόμων και όχι στο ότι πολλοί αγνώστου αγοράσαν σπίτι. Το κόστος της κρίσης θα είναι τεράστιο και θα το επωμιστούν οι εργαζόμενοι (σημειωτικοί και αυριανοί), οι συνταξιούχοι και τα παιδιά.

Simon Hallet: Σύμβουλος επενδύσεων της Cambridge Associates

Κάλεσε τους συνέδρους να μην εγκαταλείψουν στρατηγικές αλλά βασίζονται στις κακές εμπειρίες μιας εξωπραγματικής χρονιάς. Η κρίση έχει δημιουργήσει πραγματικές ευκαιρίες. Κάλεσε για μια καλύτερη διασπορά του χαρτοφυλακίου, όχι μόνο σε τύπο επενδύσεων αλλά και σε γεωγραφικές περιοχές και νομίσματα. Πιστεύει ακόμη στις δυνατότητες των αναδυόμενων οικονομιών όπως και στις επενδύσεις σε καλής ποιότητας και μεγάλης κεφαλαιοποίησης εταιρείες.

Paul McCrossan: Πρόην βουλευτής του Καναδά

Χαρακτήρισε τις αγορές όπως ένα μικρό κορπιαίο των άκρων. Το οποίο όταν είναι καλό είναι πολύ καλό και όταν είναι κακό είναι πολύ κακό. Οι μεγάλες διακυμάνσεις μπορούν να αποδειχθούν ωφέλιμες για συνταξιοδοτικά ταμεία που αργούν να λήξουν και έχουν σημαντικά αποθέματα μετρητών αλλά μπορούν να αποδειχθούν αρνητικές, έως και καταστροφικές, για ταμεία που είναι κοντά στη λήξη τους (περίοδος που συνταξιοδοτείται κάποιος). Θα πρέπει να βρεθούν σταθεροποιητές (stabilizers), ώστε όσο κοντεύει στη λήξη του ένα ταμείο να μην είναι τόσο συνδεδεμένο με τις μεταβολές των δεικτών. Για παράδειγμα, θα πρέπει να γίνονται επενδύσεις χαμηλού ρίσκου, να δημιουργούνται ειδικά αποθεματικά και ειδικά οφέλη που θα καλύπτουν μεγάλες ζημιές λόγω απότομων αυξομειώσεων στις αξίες.

Bernard Casey: Οικονομολόγος στο πανεπιστήμιο του Warwick. Επικεντρώθηκε στις βασικές αρχές και στα διαχρονικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα συνταξιοδοτικά ταμεία (υπογεννητικότητα, αύξηση προσδόκιμου ζωής). Η κρίση θα δημιουργήσει ακόμη περισσότερα προβλήματα, εφόσον όσον αυξάνεται η ανεργία τόσο μειώνονται οι συνεισφορές στα ταμεία, ενώ την ίδια ώρα μειώνονται και τα αποθεματικά των ταμείων λόγω της πτώσης στις αξίες. Επισημαίνει ότι ακόμη και τα ταμεία προσδιορισμένων ωφελημάτων εσωκλείουν κίνδυνο και για τους υπαλλήλους, εφόσον σε τέτοιες περιόδους μπορούν να οδηγήσουν στο κλείσιμο του εργοδότη. Θεωρεί ότι πρέπει να εξεταστούν και τρόποι μείωσης των ωφελημά-